

Advies Archeologische Monumentenzorg 2017-nr. 169

Beoordeling van een archeologisch rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Someren
Postbus 290
5710 AG Someren

Datum: 28-11-2017

Locatie: Slievenstraat 68 te Someren

Project: *Slievenstraat 68, Someren, gemeente Someren: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende fase (Bureau voor Archeologie Rapport 528) d.d. 22-9-2017, opgesteld door F. Roodenburg.*

Van: Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant
Postbus 8035, 5601 KA Eindhoven
Wal 28, Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl

Inleiding

Aanleiding voor het archeologisch vooronderzoek is de geplande herontwikkeling van het gebied tot drie losstaande woonpercelen. Voor de aanleg van funderingen zullen waarschijnlijk graafwerkzaamheden plaatsvinden tot circa 80 cm-mv. In het noorden en zuiden van het plangebied is nog een kassencomplex aanwezig met in het midden van het plangebied een huis, twee schuren en enkele installaties voor de kassen. De gebouwen worden omringd door een erf dat deels is verhard en deels is begroeid met gras. De kassen staan op poeren van circa 15 cm x 15 cm. De diepteligging van de onderzijde van de poeren is niet bekend. Voor zover bekend zijn geen kelders aanwezig. Het kassencomplex en tussenliggende gebouwen van het bestaande bedrijf zullen voorafgaand aan de ontwikkeling van de drie nieuwe woonhuizen worden gesloopt.

Omdat het plangebied conform de gemeentelijke archeologische beleidskaart ligt van archeologische waarde, is archeologisch onderzoek nodig omdat de geplande bodemingrepen groter zijn dan 250 m² en dieper gaan dan 40 cm-mv. Het bureauonderzoek had tot doel informatie te verwerven over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te kunnen stellen. Het verkennende booronderzoek had als doel het toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, door middel van waarnemingen ter plekke van het plangebied. Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport met een conclusie omtrent het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen.

Samenvatting van het plan en rapport

Onderzoekskader RO: Bestemmingsplanwijziging
Grootte plangebied: ca. 6940 m ²
Onderzoekperiode: aug-sept. 2017
Opdrachtgever: Buro Boot
Opdrachtnemer: Bureau voor Archeologie

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een dekzandvlakte met ten noorden hiervan een hogere dekzandrug. In de top van het dekzand hebben zich gooreerdgronden met lemig fijn zand

gevormd. De gronden hebben een humushoudende bovengrond van 30 tot 50 cm dik. Deze is ontstaan doordat het gebied nat is waarbij weinig afbraak van organische resten plaatsvindt. Tot ca. 70 cm diepte is ook de C-horizont sterk of zeer sterk lemig en fijnzandig en heeft op sommige plaatsen cryoturbatie plaatsgevonden. De dekzandvlakte is relatief nat en biedt daardoor een ongunstige bewoningslocatie. De nabijgelegen dekzandrug biedt een betere locatie. Hierdoor is het aannemelijk dat het gebied onbewoond is tot de Volle Middeleeuwen.

Iets ten noorden van het plangebied lag de voormalige watermolen die Vleracker genoemd werd. De naam 'Vladeracken' komt voor het eerst voor in 1350, dit is een aanduiding voor een moerassig weiland. Hoewel de namen 'Vladeracken' of 'Vleracker' niet terug komt op latere kaarten, wordt het gehucht waar het plangebied zich in bevindt 'Vlerken' genoemd op de kadastrale minuut van 1811 tot 1832. In de periode 1811 tot 1832 bevindt zich een huis met erf en een tuin in het noorden van het plangebied en is de rest in gebruik als weiland. De percelen op de oostelijke en zuidelijke randen van het plangebied zijn in gebruik als bouwland. Op de bonnekaart uit 1900 is het huis verdwenen, zijn bijna alle percelen samengevoegd en is een nieuw huis gebouwd in het midden van de westgrens van het plangebied. In 1963 is een extra gebouw in het plangebied neergezet en is de percelering herverdeeld. De eerste kassen worden gebouwd tegen 1973 in het zuiden van het plangebied. Tevens is het gebouw dat voor het eerst is afgebeeld op de bonnekaart uit 1900 gesloopt en zijn twee nieuwe gebouwen gerealiseerd. Tegen 1983 worden ook in het noorden van het plangebied kassen neergezet, gevolgd door een schuur in 1990.

Uit het plangebied zelf zijn geen vindplaatsen bekend, maar wel uit de omgeving. Op 180 meter ten oosten van het plangebied zijn vondsten aangetroffen uit de Midden Romeinse tijd tot en met de Late Middeleeuwen. Circa 250 meter ten noordoosten van het plangebied staat, op basis van archiefonderzoek, het 'Huis Vladeraken' uit de Nieuwe tijd. Mogelijk zijn in het noorden van het plangebied resten aanwezig van een huis uit het begin van de 19e eeuw. Er geldt op basis van het bureauonderzoek een verwachting op sporen van bewoning uit de Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd.

Verstoringsen kunnen hebben opgetreden door bouw- en sloopactiviteiten, met name de sloop van het gebouw uit de 19e eeuw in het noorden van het plangebied en de bouw van de bedrijfswoning in het midden van het plangebied. Het kassencomplex is gefundeerd met poeren, waarvan de veroorzaakte verstoring vrijwel verwaarloosbaar is.

Bij het booronderzoek zijn zes verkennende boringen uitgevoerd met een 7 cm edelmanboor tot een gemiddelde diepte van 80 cm en maximaal 2 m-mv. Daarnaast is één profielput gegraven. Uit de boringen en het profielputje blijkt dat er in het plangebied sprake is van een halve meter dikke bouwvoor met daaronder een eerdlaag van de gooreerd bodem op dekzand. De eerdlaag is 10 tot 25 cm dik en de top bevindt zich tussen 30 tot 95 cm-mv (2251 en 2264 cm NAP). Het dekzand bevindt zich op 55 tot 120 cm -mv. In een enkele boring is nog een restant van een zwak ontwikkelde B horizon aanwezig maar meestal gaat het om een A-C profiel. Vermoedelijk is in boring 5 een (gedempte) sloot aangeboord, die staat afgebeeld op de kadastrale minuut.

Bureau voor Archeologie adviseert graafwerkzaamheden te vermijden in het noorden van het plangebied waar resten gerelateerd aan bewoning in het dorp Vlerken aanwezig kunnen zijn. Als dat niet mogelijk is, wordt aanbevolen de betreffende zone nader te laten onderzoeken door middel van het graven van proefsleuven. De rest van het plangebied kan worden vrijgegeven.

Beoordeling

Wij kunnen niet instemmen met het rapport en het daarin opgenomen advies om alleen het noordelijke deel nader te onderzoeken indien hier bodemingrepen plaatsvinden. Alleen in dit deel zou een hoge archeologische verwachting gelden vanwege de in 1830 aanwezige bebouwing. In het rapport ontbreekt echter volledig (zowel bij de gespecificeerde verwachting als in de conclusie) waarom de hoge archeologische verwachting, zoals weergegeven op de archeologische beleidskaart, lager zou moeten uitvallen. Als dit alleen vanwege de lager ligging op een dekzandvlakte is, geven we graag mee dat het niet alleen gaat om bewoning maar ook om sporen van agrarische en ambachtelijke activiteiten en infrastructuur. Daarbij komt nog dat de bewoning ook te vinden is in de lagere gelegen delen van het landschap. Wij zijn van mening dat het hele gebied een hoge archeologische verwachting heeft voor met name de perioden vroege prehistorie, Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd,

zoals ook aangeduid is op de gemeentelijke archeologische beleidskaart. Naast sporen van bewoning moet hierbij gedacht worden aan activiteiten die samenhangen met het gebruik van het agrarisch cultuurlandschap (akkers, beemden), infrastructuur, economische activiteiten, grondstofwinning, afvaldumps en mogelijk ook deposities. Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem en daarmee de archeologische ondergrond nog grotendeels intact is, en de kans op archeologische waarden groot blijft.

Wij raden verder aan om meer informatie over de historie van Vlerken na te gaan en op te nemen in het rapport zoals beschreven is in J. Coenen, *Hertog Jan en de Zummerse mens. Een overzicht van de geschiedenis van Someren en Lierop*, Someren 2001. Hierin wordt bijvoorbeeld vermeld dat het voormalig 'kasteel' (eerder omgrachte hoeve) Vladeraken een goed was dat bestond uit twee hoeven en wordt in 1395 al vernoemd als gebied dat grensde aan de hoeve Ten Bossche. De hoeven moeten destijds nabij de Kleine Aa in een mooie boomrijke omgeving hebben gelegen. Het goed Lijndauwen lag ten zuiden van Vlerken en wordt in de 14e eeuw al vermeld. Het goed Alphen was hier een afsplitsing van. Op de grens van Someren met Lierop lag nabij het gehucht Vladeracken (Vlerken) een watermolen op de Kleine Aa, inclusief waarschijnlijk een vloeuweide. De ouderdom is onbekend, mogelijk al voor 1302. In 1455 was er ook sprake van een molenbeemd en een molendijk. De laatste vormt de verbindingsweg van Someren naar Lierop over de Kleine Aa (nu dus de westgrens van plangebied).

Advies

Wij adviseren om nader onderzoek uit te voeren in het plangebied in de vorm van een karterend en waarderend archeologisch proefsleuvenonderzoek (conform protocol Proefsleuven KNA 4.0 en de Leidraad proefsleuven). Dit vervolgonderzoek dient plaats te vinden in alle gebieden, waar in het kader van de geplande sloop- en bouwwerkzaamheden de bodem verstoord gaat worden of waar dit in het kader van het bestemmingsplan mogelijk wordt gemaakt (bijv. bouwvlakken, maar ook waterberging!). Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf bevoegd tot het uitvoeren van archeologische opgravingen. Op basis van de uitkomsten van dit inventariserende vooronderzoek(en) beslist de gemeente of de archeologische waarden in voldoende mate zijn vastgesteld. Indien hierbij archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze veilig gesteld te worden door mogelijke planaanpassing en als dat niet mogelijk door het opgraven van de aanwezige archeologische resten. Het besluit hierover ligt bij de gemeente. Gezien de relatief geringe omvang van het plangebied raden wij bovendien aan de mogelijkheid tot een doorstart naar een opgraving op te nemen in het PvE voor de proefsleuven, indien het proefsleuvenonderzoek resulteert in positieve resultaten. Daarbij willen wij wel benadrukken dat zo'n doorstart pas gemaakt kan worden, wanneer het onderzoek door middel van proefsleuven geëvalueerd is.

Voor die delen die - vooralsnog - niet verstoord worden, dient in het bestemmingsplan een dubbelbestemming 'Archeologie' te worden opgenomen ter bescherming van de mogelijk aanwezige archeologische waarden.